

تحلیل تولید جهانی محصولات روغنی در سال ۲۰۲۶-۲۰۲۵: چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی کشاورزی

در سال ۲۰۲۵، تولید جهانی محصولات روغنی تحت تأثیر تغییرات اقلیمی، نوسانات بازار انرژی، تحریم‌های اقتصادی و تغییر الگوهای مصرف قرار داشت. این محصولات که شامل سویا، نخل، کلزا، آفتابگردان و کنجد می‌شوند، نقش حیاتی در تأمین روغن خوراکی، خوراک دام و سوخت‌های زیستی ایفا می‌کنند. بر اساس آخرین گزارش‌های سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو) و سرویس اطلاعات کشاورزی وزارت کشاورزی آمریکا (USDA)، تولید جهانی روغن‌های گیاهی در سال جاری رشد محتاطانه‌ای را تجربه می‌کند، اما توزیع نابرابر منابع و وابستگی به چند کشور صادرکننده، امنیت غذایی بسیاری از مناطق جهان را تهدید می‌کند.

روغن نخل: تولید تحت فشار محیط زیست

مالزی و اندونزی همچنان بزرگترین تولیدکنندگان روغن نخل هستند که بیش از ۸۰٪ تولید جهانی را به خود اختصاص داده‌اند. با این حال، محدودیت‌های زمین کشت، کاهش بهره‌وری به دلیل پیری نهال‌ها و فشارهای بین‌المللی برای کاهش تخریب جنگل‌های بارانی، رشد تولید را کند کرده است. اتحادیه اروپا با اجرای قوانین سخت‌گیرانه در مورد سوخت‌های زیستی پایدار، واردات روغن نخل را کاهش داده که تأثیر مستقیمی بر قیمت‌های جهانی داشته است.

سویا: برزیل به عنوان بازیگر اصلی جدید

برزیل در سال ۲۰۲۵ برای نخستین بار از نظر تولید سویا از آمریکا پیشی گرفته و به بزرگترین تولیدکننده جهان تبدیل شده است. این موفقیت نتیجه توسعه ارقام مقاوم به خشکسالی و گسترش زیرساخت‌های کشاورزی در مناطق جدید مانند ماتو گروسو است. با این حال، افزایش کشت سویا در اکوسیستم ساوانا و آمازون همچنان نگرانی‌های زیست‌محیطی را برانگیخته است.

کلزا و آفتابگردان: فرصت‌های اروپا و اوکراین

اتحادیه اروپا با تمرکز بر خودکفایی انرژی، کشت کلزا را به عنوان منبع سوخت زیستی تشویق کرده است. از سوی دیگر، بازگشایی بخشی از بنادر اوکراین پس از جنگ، صادرات روغن آفتابگردان را تا حدی بازیابی کرده است. با این حال، هزینه‌های بالای نهاده‌ها و نوسانات آب‌وهوایی در کنار چالش‌های مرتبط با جنگ، چالش‌های عمده‌ای برای تولیدکنندگان این منطقه محسوب می‌شوند.

ایران و منطقه خاورمیانه: نیاز به تحول ساختاری

ایران با وجود پتانسیل کشت کنجد، آفتابگردان و کلزا، همچنان وابسته به واردات روغن خوراکی است. کاهش بارندگی، قیمت ناپایدار نهاده‌ها و محدودیت دسترسی به فناوری‌های نوین، رشد تولید داخلی را محدود کرده است. با توجه به تحریم‌ها و نوسانات ارزی، توسعه کشت هوشمند، استفاده از بذور با عملکرد بالا، مدیریت مصرف سرانه خانوارها و نهایتاً استفاده از ظرفیت بخش‌های خصوصی در قالب یک برنامه مستمر می‌تواند راهکاری پایدار برای کاهش وابستگی جهت ارتقاء شاخص‌های تولیدی محصولات روغنی باشد.

جمع‌بندی و چشم‌انداز

در سال ۲۰۲۶، امنیت تأمین محصولات روغنی به یکی از محورهای استراتژیک امنیت غذایی تبدیل شده است. کشورهای واردکننده باید تنوع منابع وارداتی را افزایش دهند، در حالی که تولیدکنندگان باید بر پایداری اکولوژیکی و بهره‌وری فناورانه تمرکز کنند. آینده این بخش به سمت کشت هوشمند، استفاده از داده‌های ماهواره‌ای و فناوری‌های کم‌آب‌بر در حال حرکت است و اینجاست که نقش نوآوری‌های دیجیتال در کشاورزی در کنار استفاده از محصولات بیولوژیک، مدیریت هوشمند منابع آب و فناوریهای نانو، کشاورزی باززا و تجاری سازی کربن می‌تواند تأثیرات زیادی در تأمین امنیت غذایی جهان داشته باشد. نایستی فراموش کرد که در هر صورت چاشنی علم و فناوری در ایجاد کشاورزی فناور و بهبود تصمیم‌گیریها در کشاورزی سنتی و روستایی موثر است.

علی زمان میرآبادی

مدیر هماهنگی در امور اجرایی شرکت توسعه کشت دانه‌های روغنی